

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP.

Megjelenik minden nap a hétfői és ünnep utáni napok kivételével

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Apáczai u. 3. sz.

A szerkesztőség kéziratok visszaadására vagy megőrzésére nem vállalkozik.

Előfizetések és hirdetések a kiadóhivatalhoz intézendők.

Egyes szám ára 4 kr.

Előfizetési árak:

A kiadóhivatalban átvéve:
 Egész évre . . . . . 8 frt — kr.
 Negyedévre . . . . . 2 „ — „

Helyben házhoz hordva:
 Egész évre . . . . . 10 frt — kr.
 Negyedévre . . . . . 2 frt 50 kr.

Vidékre postán szállítva:
 Egész évre . . . . . 12 frt — kr.
 Negyedévre . . . . . 3 „ — „

NAGYVÁRAD, márczius 20.

Hézagpótlás.

Parlamentünk erős lázon esett tul. Hatalmas szálla furódott testébe, melyet minél jobban piszkáltak annál beljebb hatolt, gyuladás és gennyesedésbe hozva az egész szervezetet.

Lassankint aztán mégis kidobta a test magából a szállát, hanem a seb még meg van, s az evesedés újból beállhatna a visszamaradt apróbb szilánkok miatt.

Tarthatatlan most a parlamenti helyzet. Kevés az ellenzék a házban, annak is legnagyobb része közjogi alapon opponál annak teljes tudatában, hogy ő kormányra nem juthat. Alanyi költészet pedig tarkítja a parlamenti tárgyalásokat, de hasznót keveset hajt az országnak.

Ezen a bajon akar segíteni Ugron Gábor, ki vasárnap tartotta Szilágy-Somlyón, Bánffy hü területében programmbeszédét.

Ez a programmbeszéd a szeniális politikust egész fényében mutatja be, ki meglelte az alapot arra, hogy ezután ne csak hirdesse elveit, hanem értékesítse is azt.

Első sorban a dinasztikus politikát szeretné Magyarországra koncentrálni. A közös hadsereg kérdésében igen tiszta megoldásra talált, mely a 67-es kereten belül is megvalósítható. Nem bánja ugyanis ha fenn marad mai szervezetében, de a magyarországi részben magyar vezetést kíván s a honvédséget kiegészíteni akarja. Önálló vánterületet, nemzeti bankot s az

Ausztriától való függés megszüntetésére aranyvalutát sürget, végre, ami igazi szilárdságot ad programmjának s a konzervatív, komolyabb elemeket is megnyerheti, az, hogy felvette programjába a nép vallásos érzelmének ápolását.

Az a lelkes fogadtatás, melyre választóinál, a Bánffy volt területében talált, teljes elégtétel Ugronnak a múltért, s ha Ugron ismét elfoglalja helyét programmjával a házban, ez kezdete lesz egy egészségesebb parlamenti és hiszszük nemzeti jövőnek.

Nagy hézag lesz kipótolva Ugron személye által a parlamentben, de még nagyobb az Ugron új programja által.

* * *

Ugron programmbeszéde.

Meg vagyok írva, hogy ki milyen fegyverrel vétekezik, azzal fog kivégeztetni. Ez szó szerint Bánffy Dezső bárón teljesedett be. Ugron Gábor a választásoknál szorította ki a Házból és most Ugront Bánffy legsajátabb területében egyhangulag választják meg.

A félhivatalos távirati iroda, mely máskor csak a kormánypárt embereinek viselt dolgairól szokott beszámolni, az ellenzékietről pedig vagy hallgat vagy kicsinylőleg hoz néhány fanyar szót, most egész hévvel tudósít Ugron szilágy-somlyói szerepléséről. Ime a félhivatalos tudósítás:

Szilágy-Somlyó, márczius 19. Ugron Gábor ma délelőtt érkezett Szilágy-Somlyóra *Visontai* Soma országgyűlési képviselő és több hírlapíró társaságában. Sarvaságon *Frölich* Albin földbirtokos villásreggelivel vendégelte meg az érkezket és a Somlyóról elébe utazó függetlenségi választókat. Szilágy-Somlyón *Bartha* Endre ügyvéd, a párt elnöke lendületes beszéd-

del üdvözölte Ugront, kiemelve a város történelmi múltját és azt, hogy a Báthoriak ősi vára itt áll és innen indult 1848-ban *Bem* tábornok diadalmas hadi útjára. Ugron Gábor üdvözölve, kívánja neki, hogy politikai pályájának új hajnalhasadásán szintén oly diadallal induljon, de a béke fegyvereivel, a hódító hadjáratban. Ugron lelkes beszédben válaszolt a pártelnök szavaira, megköszönvén a szép fogadtatást. Erre kocsira ültek és a városi vendéglőbe hajtottak. Itt a párt több tagja várta Ugront, aki a vezéremberekkel visszavonult és a tisztelgőket fogadta. A városban ünnepélyes hangulat uralkodott. A házak lobogókkal voltak díszítve és az ablakokból asszonyok, leányok kendőlobogtatással üdvözölték a képviselőket.

Ugron Gábor délután 2 órakor a városi vendéglő emeleti erkélyéről mondotta el a programmbeszédét, mely széles vonalakban vázolja a jelölt jövő politikai pártállását. Ő nép képviselő akar lenni — mondá — meggyőzni a koronát arról, hogy a magyar nemzet hü és a magyar nemzet képezi a dinasztia főbb erősségét. A nemzet erényéről, hűségéről és vitézségéről kell meggyőzni a koronát. Hangsúlyozza a külön udvartartás szükségességét. A magyar hadsereg nyelve, folytatja — legyen magyar, mert ennek ellenkezője törvényben nincsen megírva; követeli a magyar lobogót a hadsereg számára, honvédségnek tüzéséggel való ellátását és ezért küzdeni fog. A delegációba, amely nem egyéb bizottságnál, belemegy. Ellensége az állami adminisztrációnak. A most uralkodó békét nem kívánja megzavarni, de ellenőrizni, hogy a galambok turbékolásuk közben egészséges tojásokat kotoljanak. Önálló vánterület és nemzeti bank kell az ország anyagi függetlenségének, melynek kivására az aranyvaluta mielőbbi rendezése és végrehajtása szükséges. A 67-es alapon álló képviselőkkel erre nézve szövetséget köt, de nemcsak ezekkel, de mindenkiel politikai álláspontra való tekintet nélkül. A programmbeszéd után *Nádudvary* Jenő ügyvéd köszönetet mondott a jelöltnek a részletes programért és a jelöltséget neki felajánlotta. *Visontai* Soma országgyűlési képviselő

A „TISZÁNTÚL” TÁRCZÁJA.

Temetés és halott-égetés Párisban.*

Fordította: Dr. Némethy Gyula.

Père Lachaise (XIV. Lajos gyóntató-atyjáról nevezetve így, kinek e tájon nyári lakása volt) nem közönséges temető, hanem valóságos halottak városa, negyedekre osztva, kövezett utcákkal szegve át, melyeknek nevük van; az utcasarkokon temető katonák állanak, meg kalauzok. Milliók laknak itt is. A gazdagok a főutakon, a középpont tájékán, a szegények a künn a szélső negyedekben. Ott vannak a közös árkok szegények számára (fosses communes) Hat féle temetési osztály van Párisban; az utolsó 200, az első 15,000 frankba kerül. De még így is ingyen kell vagy 10,000 embert eltemetni s ezeknek ássák a közös árkokat, azaz hosszú árkokat, melyekbe 40, 50 koporsót helyeznek sűrűn egymás mellé s melyeket öt évenként újra felásnak temetés végett. Magányos sir 10 esztendőre 170, örökös sir 700 frank. Pedig ez utóbbi alig 2 köbméter, s csak három koporsó kerülhet egymás fölé. Nehezen jut tehát az ember Párisban egy kis darab földhöz, hogy fátalmát kipihenje. Az egyes és a családi sírok rendszerint kis

kápolnával látvák el, melyek egy méter szélesek, 2—3 méter magasak, s belül oltárszerű építménnyel vannak ellátva; mint kis kőházak állanak ezek egymás mellett, beláthatatlan sorban — nem valami szép látvány. Hiányzik innen a német temetők zöldje, az olasz temetők déli flórája és művészete, ha nem is teljesen, de az összehatás dolgában mindenesetre. Mert hogy összevéve sok pompás, fényes, művészi alkotás van itt, az természetes. Két évszázad óta Páris nagyjai ide temetkeznek.

Az óriási temető, száz hold területtel, nem síkon fekszik, hanem egy nagy domb oldalán, melynek tetejéről, körülbelül onnan, ahol a temető-templom emelkedik, szép kilátás nyílik Párisra, egyuttal gazdag anyag az elmékedésre.

Az élő Páris és a halottak e városa között mily ellentét! Ott szünetlen hajsza, sok bűnös üzérkedés, itt a roppant sir-mező esőndes nyugalomával, hangos intő szózatával: ma nekem, holnap neked! A szajnaparti Babel naponként 100 halottat vet ki magából, évente 50,000-et. Öt perc alatt három halotti menetet láttam a Père Lachaise-be vonulni. A harmadikhoz magam is hozzászegődtem. Két feketébe öltözött szolga ment elől, azután jött a halottas kocsi, hatalmas koszorúkkal borítva, majd a lelkes kocsi, végre a gyászolóké. A kocsisok hosszú eszimat, Napoleon kalapot s fekete-fehér szegélyezett egyenruhát viseltek, az egyik kocsiban két személy ült, a másikban egy, egynehányban — senki. Lassan vonultak

a kocsik a nyílt családi sírbolt felé. Ott négy férfi várt kék bluzban, rongyos nadrágban, nyitott mellényvel, sapkával a fejkön; egy pillanat alatt leeresztették a koporsót s alig voltak készen vele, már is megkapták díjukat; nyakukba vetett kötelekkel siettek aztán a másik temetéshez. Ez alatt a pap is elkezdte teendőjét; rövid latin, beszéd nélküli szertartás volt az. A gyászolók, hat férfi és négy hölgy, meglehetősen nyugodtan viselték magukat alatta, de a férfiak föltett czilinderrel s könnyedén sőtápláczáikra támaszkodva. Aztán részvét jelül kezet nyújtottak egy fiatal embernek s miután szentelt vízzel meghintették a helyet, eltávoztak egyetlen imádság, egyetlen könny nélkül! Három négy perczig tartott az egész temetés; gyors és hideg volt az egész. Az Isten örizzen meg ilyen temetéstől!

Père Lachaise megnyitja kapuit keresztények, zsidók és mohamedánok számára egyaránt: hát pogányok részére? A halottégető-kemence bizonyára ezek részére épült. Nem messze a mohamedán temetőtől megpillantottam egy szabadon álló házat két magas kéményvel. Közelebb kerülve a pázsittal körülvett épülethez, e szót olvastam előcsarnoka fölött: Crematoire. Az egyik kémény füstölt. »Epen jókor jöttem,« gondoltam magamban s egész könnyedén beléptem a kapun. Gyorsan, kíváncsian (Zürichben és Milánóban láttam kemencét, de égetést nem) haladtam végig a folyosón, nem sokat törődve a szolga kiáltásával: *interdit monsieur! il est interdit!*

* Bis Algier und Lourdes. Eine Reise durch Frankreich beschrieben von Anton Hummel, Ravensburg, 1898.

Ugron-hoz hasonló szellemben tetszés között beszélt. Ugron holnap a kerületbe utazik, ahol fogadására nagyban készülnek. Este bankettet rendeznek Ugron tiszteletére a városi vendéglőben.

Szilágy-Somlyó, márczius 20. Ugron Gábor tiszteletére választói tegnap este 8 órakor 300 terítékű lakomát rendeztek, a melyen nagy figyelmet keltett Ugronnak remek pohárköszöntője, amelyet a népért, a választóiért mondott. Bartha Endre pártelnök nagy elismeréssel emlékezett meg Széll Kálmán kormányelnökről akinek széplőtlen multja garancia arra, hogy politikai jelszavát, jog igazság, törvény, szem előtt fogja tartani. De ahol ennyi kincs van főlhalmozva, ott ellenőrzésre is van szükség. Ezt gyakorolja a függetlenségi párt, amelynek vezéréért Ugron Gáborért üríti poharát. Bartha Miklóst táviratilag üdvöztették. A lakoma kora reggeli órákban ért véget. Ugron Gábor ma reggel több pártemberével a kerületbe utazott. Ma Nagyfalva, Ipp és Zovány községekben tart programbeszédet. (Magy. Táv. Ir.)

A bajai választás. Bajáról távirják a »Budapesti Tudósító«-nak: Baja város közönsége dr. Plósz Sándor igazságügyminisztert ma nagy lelkesedéssel egyhangulag újból országgyűlési képviselőjévé választotta.

Négy miniszterelnök.

Az *Esti Ujság* írja a következő jóízű dolgot.

A míg a képviselőház üléstermében nehézkesen s unalmasan folyt a belügyi tárca vitája, a folyosón érdekes jelenet játszódott le.

Szálldogált a szivarfüst kék felhője. A régi kormánypárt folyosó-szakaszában különösen sűrű volt a füst, mert ott tanyázik mindig a legtöbb kaszinózó és ott szívják a legvastagabb szivart. Most úgy is itt van a béke-korszaka, a teremből csak turbékolás hallatszik.

Az öreg *Tisza* Kálmán, mint rendesen, most is a folyosón ült és onnan figyelt az események folysására. Egyszerre egy alak közeledett a folyosón feléje.

— Ni *Szapáry!* Vajjon kit keres?

Szapáry Gyula volt a közeledő. Oda ült *Tisza* Kálmán mellé s a volt miniszterelnökök beszédbe mélyedtek.

— Jó napot kegyelmes urak! — szólott most egy hang. A beszélgetők felfekintettek és előttük állt *Wekerle* Sándor.

Alig üdvöztették egymást, megnyílt a terem ajtaja s kilépett onnan *Széll* Kálmán. Azonnal a volt miniszterelnökök csoportjához sietett, a kik nagy derűséggel fogadták.

— Ha itt lenne *Bánffy* — mondotta *Tisza* Kálmán — itt lenne huszonöt év története.

— Hivjuk el! — indítványozta *Wekerle*.

Széll diplomatikusan mosolygott és nem felelt. Nema jó az ördögöt a falra festeni.

A folyosón járók pedig szent borzalommal néztek a miniszterelnökök csoportja felé, melynek négy alakja a szivarfüstben mintha a mult ködéből lányszánék. [Istóriánk mekkora darabját képviselte, mennyi küzdelmet, mennyi kortes-hadjáratot, mekkora beszédözönt, mennyi reményt és csalódást jelentett az a négy alak, kik derűtlen beszélgettek ott a folyosó zugában!

ORSZAGGYÜLES.

A főrendiház ülése.

Budapest, márczius 20.

Ma már *Károlyi* Tibor gróf elnökölt. A mai ülés jegyzőkönyvét Nyári Jenő, a szónokok neveinek jegyzését pedig gróf *Széchenyi* Bertalan vezeti.

Elnök a főrendeket felkéri, hogy az igazoló bizottság elnöke, egy rendes és egy póttagjára a mentelmi bizottság egy tagjára és a királyi és országos legfőbb fegyelmi bíróság egy rendes és két póttagjára szavazataikat beadni méltóztassanak.

Következik a szavazás.

Ezután *Nyáry* Jenő báró jegyző olvassa gróf *Apponyi Albert levelét*, a melyben az édes atyja elhalálózása alkalmából a méltóságos főrendek részéről nyilvánított részvétért a családnak nevében háláját fejezi ki.

Elnök: Tudomásul vétetik.

Felolvasták a belügyminiszter átiratait, a melyben az elnökséget értesíti, hogy gróf *Vigyázó* Sándor főrendiházi taggá kinevezetett.

Elnök: Az átirat az igazoló bizottságnak adatik ki.

Jelentem továbbá, hogy a képviselőháztól a következő tárgyak érkeztek be:

1. »A székesfővárosi Margithidnak a Margitszigettel való összeköttetéséről«;

2. »az 1898. évi I. és XV. t. cz. némely intézkedései hatályának fentartásáról«;

3. Magyarország és Horváth-Szlavon-Dalmátországok között létrejött pénzügyi egyezmény beczikkelyezéséről szóló 1889. XI. t. cz. határozatainak érvényben tartásáról«;

4. A magyarországi városok és községek fogyasztási adó természetű jövedelmeinek ideiglenes rendezéséről szóló törvényjavaslatok;

A tetemek tehát még az első égési stádiumban voltak, a melyet legérdemesebb megnézni, a kemence pedig nagy munkában volt. Mikor a két, immár igen udvarias ór kinyitotta a kemence ajtót, egészen közel léptem, hogy tisztán, pontosan láthassam az egészet, de a kiáradó izzó melegség visszavetett menten 6—8 lépésnyire, de még így is nagyon jól beláthatam az izzó kemence belsejére. Eleinte csak sárga lángokat láttam, de lassanként megkülönböztettem a láng borította testnek, nemcsak körvonalait, hanem egyes részeit is, fejét, karjait, lábait. lángtól körülnyaldosottan. Egyszerre csak: ébren voltam vagy álmodtam? látam, a mint az egyik halott lassan fölnyitotta száját, majd fölemelte fejét. De ebben a perczben a kemenceajtó leereszkedett. Azt hittem, talán a szemem káprázott s azért megkértem az öröket, hogy nyissák megint ki egy néhány pillanatra. Erre ismét tisztán láttam, hogy egyik halott szája és szemei tágan fölnyitottak, a másiknak karja meggömbült, a lába kinyult, egyik izma megrándult, majdnem egész teste megfordult, mintha életre akart volna támadni — iszonyatos egy látvány volt! No csak még egyszer mondja előttem valaki, hogy a halottégetés esztetikusabb, kevésbé borzasztó, mint az »utálatos föloszlási folyamat a sirban.« Nekem ugyan, annyi áll. semmi bajom se lett tőle. De a kinek nincsenek kötél-idegei, ne akarjon megnézni egy ilyen halottégetést, mert hosszú időre elmegy az étvágya s még álmában is lesz mit szenvedni miatta.

d'entrer! s már közel voltam a kemenczéhez, mikor végre kivezettek. No de én nem csüggedtem el. Először is nehányszor megkerültem a krematóriumot, a legnagyobb érdeklődést mutatva az épület iránt, még félhangon beszélgetve is magamban. A két ór figyelemmel is kísért ott a kapu alatt. Csakhamar meglökte egyik a másikat: »il est un Anglais!« E pillanatot igen alkalmasnak tetszett előttem újabb kísérletre. Odalépve hozzájuk, nehány kérdést tettem, mire ők megerősítették, hogy csakugyan halottégetés folyik. Erre én kifejeztem sajnálatomat a felett, hogy nem láthatom, egyben sejtetve velük, hogy nem fognám sajnálni a borraivalót. Ez hatott. Készségesen beeresztettek mind a ketten. Vezetésük alatt aztán körülményesen megtekintettem az egész krematóriumot fönt és alant; alulról, ahol a szén és coaks-raktárak mellett hamu-vedrek, vagy kis téglakoporsók, körülbelül félakkorák, mint a mi gyermek-koporsóink, állottak, egészen a felső emeletig, melyre vas csiga-lépcsőn mentünk fel s a hol több láda volt, kiégett csontokkal, melyek szürkésfehérek voltak s oly porhanyók, hogy pusztá érintésre szőjjelmállottak. A földolog azonban földszint volt, t. i. a kemence. Szabad tér volt körülötte, a hol azok, a kiknek halottját égették, tartózkodhattak, gyászos hangulatban. A tetemet vasrostélyra fektetik s úgy csuszattják be gépezet segítségével a kemenczébe.

Egy fertály órával ezelőtt történt épen ilyesmi három kórházban elhalt ember testével.

5. az 1897 évi zárszámadásból, valamint az aldunai Vaskapuszabályozás 1897. évi zárszámadásáról a képviselőház át hozott 4452. 4453. jegyzőkönyvi határozatainak tárgyalása;

a pótválasztások eredményének kihirdetése.

Mindezek kinyomatása és szétküldése elrendeltetvén, a mai ülés napirendjére kitűzetnek. A főrendek ezután a törvényjavaslatokat úgy általánosságban, mint részleteiben elfogadták.

A pótválasztások eredményeinek kihirdetése és a jegyzőkönyv hitelesítése után az ülés 11 óra 50 perczkor véget ért.

A képviselőház ülése.

Budapest, márczius 20.

Tallán Béla elnököl, mert *Perczel* a belügyi tárca költségvetésének tárgyalásánál nem akart elnökölni.

Mikor fél tizenegy órakor megnyitotta az ülést, az összes ellenzéki padosorok üresek voltak. Végre megérkezett *Komjáthy* Béla és letelepedett a szélső baloldal első padjára.

Beöthy Aldsi megszánta az egyedüli busuló magyart és oda telepedett melléje, mert hát ellenzéknek csak kell lenni.

Napirend előtt *Darányi* miniszter terjesztett be jelentést különböző ármentesítő társulatok működéséről, aztán rátértek a kisebb tárgyak tárgyalására.

A miniszterelnökség

tételéhez feláll

Komjáthy Béla.

— Bérbe vette a képviselőházat, mondja *Förster* Ottó, nagy derűséget keltve.

A kaposi kerület képviselője ugyanis elhatározta, hogy egymaga csinál nagyszabású költségvetési vitát. Ugy látszik helyre akarja hozni azt, a mit a lefolyt nagy ellenzéki küzdelmekben elmulasztott.

Iosszu lélegzetű beszédet mondott, melyben főleg a nemzetiségi kérdéssel foglalkozik, de egyáltalában nem tudott figyelmet kelteni. Csak *Beöthy* Aldsi hallgatta hűségesen.

Major Ferencz az ujonnan építendő miniszterelnöki palota költségvetéséről szólal fel. Utal arra a konfliktusra, mely a főváros és a volt miniszterelnök között felmerült és azt kívánja, hogy a királyné emlékére emelendő szoborra való tekintettel az új palotát úgy építsék, hogy annak homlokzata a honvédelmi miniszterium homlokzatával egy vonalba helyeztessék.

Széll Kálmán miniszterelnök azt hiszi, hogy a kérdésnek annyi helyrajzi, pénzügyi, esztetikai tekintetek jönnek figyelembe, hogy a képviselőház e kérdésben alig foglalhat állást. Ő maga sem döntött még ebben a kérdésben. (Zajos helyeslés) sem egyik, sem másik irányban és csak az összes tényezők meghallgatása és a tervek gondos tanulmányozása után fog dönteni. Feltétlenül szem előtt fogja azonban tartani a pénzügyi szempontot.

Következett

a belügyi tárca költségvetése.

Nyegre László kormánypárti szóialt fel, hogy az állami közigazgatás behozatalát sürgesse

A fiatal szónok közigazdaságunk alapos ismerőjének mutatta be magát és alapos, gondos tanulmányra való beszédét a Ház rokonszenvesen fogadta és zajos tetszés nyilatkozatokkal kísérte.

Gróf *Benjovszky* Sándor volt a következő szónok, a ki vizsont a megyei önkormányzat védelmében szállt sikra és ilyen értelemben sürgeti a közigazgatás reformját

Ruffy Pál szintén a közigazgatás bajairól értekezik és a központosítás hívének vallja magát. Főleg a közegészség alapos reformját sürgeti.

Konkoly-Theye Miklós arról panaszkodik, hogy a folyam-rendőrség csak papiroson van, mert ő még eleven folyamrendőrt nem látott. Aztán a vízügyi és hajózási ügy bajaival foglalkozik, majd a napirendre tér át.

Szünet után.

Mócsy Antal reméli, hogy az adózás ezen-tul igazságosabb lesz, egyenletesebben fogják kivetni. Sürgeti az *adó-reformot* és a közigaz-

gátás javítását. Ami pedig a közigazgatási gyakorlatok dotációjait illeti, az igazán nyomorúságos. Inkább kevesebb hivatalnok legyen, de ők fizessék őket.

Komjáthy Béla szintén azt hangoztatja, hogy jól kell fizetni a közigazgatási állásokat, akkor majd oda fog tódulni a magyar értelmiség, míg most nem kapnak arra való embereket. Bőven szól azután a szegény-ügyről, összehasonlítást tesz a hazai és külföldi jótékony-sági intézetek közt s az összehasonlítást nagyon a mi hátrányunkra üti ki. Nálunk a jótékony intézet arra való, hogy pl. a hajléktalanok menhelyében összefogdossák a szegényeket, mint az űzött vadakat.

Tisza István gróf személye felszólalása után **Holló Lajos** a választói jog kiterjesztését sürgette.

Szell Kálmán miniszterelnök a közigazgatást védte, mely a nagy túlterhelés mellett is ily módon tartja az adminisztrációt. A vezetésnek kell jobban lenni. A választási jog kiterjesztését tanulmányozni fogja és arról nyilatkozni fog.

A vitát holnap folytatják.

A kövezési program.

Bizottsági ülés.

Nagyvárad, március 20.

Nagyvárad kövezetlen utcáinak remény-sége: a kövezési albizottság tegnap tanácskozott **Busch** Dávid főmérnök azon nagyszabású javaslata felett, melyet a tanácshoz benyújtott. Főelvei a javaslathoz a kövezési kérdésnek a csatornázással való összeköttetése, s a város összes kövezetlen utcáinak egy 600,000 frtos kölcsönből való kikövezése.

A pénzügyi helyzet, mely ily kölcsön felvételét ma lehetetlené teszi, arra indította a bizottságot, hogy **Bulyovszky József** dr. polgármester javaslataira a főelv fentartásának, a kérdés egyszerre való megoldását jobb időkre halasztotta s ezáltal csak a főut, a Nagykörös s azután a *hellő részek* köveztesse ki, még a bizottság javasolja ugyanis hogy a kövezés sorrendjét állapítsa meg a közgyűlés s a végtagyalást bizza a kövezési albizottságra, mely aztán függetlenül intézkedik a végrehajtás iránt. Igen helyes elv, mert oly nagy terület, mint a közgyűlés, nem tud intézkedni befolyás nélkül az ily dolgokban. S hogy ez az albizottsági rendszer bevált, mutatja az utcák elnevezése s számozása, hol a polgármester hasonló indítványa nélkül ma se lenne semmi a dologból a szétágazó tárgyalások miatt.

Az érdekes ülésből a következő tudósítás szól:

Elnök: **Bulyovszky József** dr. polgármester, jelen vannak: **Mezey Mihály**, **Beczky Lajos**, **Busch Dávid**, **Bozóky Béla**, **Ragány János**, **Komlóssy József**, **Hegedüs Géza** és **Szűts Dezső** jegyző.

Elnök előterjeszti, hogy a tavaszi idő beállta a bizottság működését aktuálissá teszi. Valamit tenni kell, mert pl. a Fő-utca kövezete tőrhetetlen. Jelenti, hogy a villamos vasut engedélye májusra meglesz s így a kövezést ezzel egyidejűleg lehet előterjeszteni. A csatornázás kérdését nem tartja czélszerűnek a kövezési programmal összekapcsolni.

Busch Dávid főmérnök a csatornázást azért kapcsolta össze e kérdéssel, mert ily módon lehet kivenni azon körzeteket, melyekben már most lehet kövezést készíteni. Részletes előterjesztést tesz a csatornázás ügyében.

Bozóky Béla a csatornázást a kövezéstől elválasztani javasolja.

Mezey Mihály, **Ragány** János és **Komlóssy** József felszólalása után felolvassák

Busch Dávid főmérnök memorandumát a kövezetvámalap terhére készitendő utcaburkolati programról.

Ragány János főszámvéve a fedezet kérdésére vonatkozólag nyilatkozik. A kövezetvám alap megvan terhelve jogerős határozatokkal. Ha az előterjesztés elfogadhatnák, ez a régi s káros rendszer folytatását jelentené. Káros ez a manipuláció s nem szabad 5 százalékos kölcsönnel megterhelni a várost, mert így sok ezre dobnak ki. Indítványozza, hogy a jelen időszak nem alkalmas arra, hogy törlesztéses kölcsönt vegyünk fel, mert a leszámítolási s adott árfolyam közti különbözet nagy s az évi annuitás 5.40-ig emelkedik. — ily körülmények közt csak az elodázhatatlan munkálatokat teljesítjük. Ezt pedig a legközelebb nem létesíthető ezélu alapok 4 $\frac{1}{2}$ %-os kölcsönvétele mellett lehetséges, mert ily módon 1 $\frac{1}{2}$ % megtakarítás jelentkezik s ezt takarította meg a város, azért az alap ugyis csak 4—4 $\frac{1}{2}$ % kamatot kap a pénzügyintézetől. Nem teljes a program, hiányzik a Széles-utca rendezése stb. stb. Van-nak egyes kérdések, melyek sürgősebbek a programba felvett munkáknál. Ezáltal csak az iránt nyilatkozzék a bizottság, a programból miket tart a legsürgősebb munkálatoknak — 1899. évre, ő majd erre ad javaslatot. Nincs informálva a munkákról, melyek fedezetet igényelnek.

Busch Dávid válaszol e felszólalásra. Kénytelen volt képzeletből alkotni programot, mert a számvévség nem tudta kimutatni az adatokat. Nem lehet biztos programot alkotni, mert nem tudjuk péld. hogy a Bémer-tér mikor lesz rendezve. Minden év őszén lehetne a következő év programját elkészíteni, ha a fedezet ki lesz mutatva. Proponálja, hogy a város 1—2 évi programot készítsen. A kérdés az, hogy akarja-e a város s lehet-e felvenni a propnált 600.000 forintos kölcsönt s ekkor lehet munkaprogramot készíteni. Lelkesen szól amellett, hogy haladjunk, tegyünk valamit ez a közönség kívánsága.

Ragány János szerint a 600.000 forint felvétele a kövezetvámalapot megkárosítaná. Ellen-tétben van a főmérnökkel, mert azt szükséges tudni, hogy mi a szükséges munka.

Bulyovszky József dr. ajánlja, hogy fogadják el általánosságban a főmérnök tervezetét, de a csatornázással összekötve. Ha a közgyűlés megszavazza a csatornázást, akkor megmarad a program, ha akkor nem változik. Első teendő a Fő-utca kijavítása ott, hol hibás, járhatatlan, többi részén a mutatkozó hiányok pótlása. A 95.000 frtos átburkolás nem szükséges. A főmérnök hajlandó lenne, a javításokra terjesszen elő javaslatot, a többi kövezett utcák javítása is felveendő volna a programba, valamint a Külvárosok utcáinak Köröskővel való kiburkolása, még pedig 1899. évben. A program többi részét mellőznék, mert a csatornázással összefügg. Ezen részt elhalasztatnák.

Beczky Lajost pártolja a polgármester indítványát, mert állandó programot a jelen viszonyok közt nem lehet készíteni. Bekötött szemmel tárgyaljuk a javaslatokat, nem tudjuk mi kell s hol a fedezet. Kéri a fedezet kimutatását s a sürgős munkálatok kimutatását. A memorandumot nem pártolja, mint már ki is fejtette. Évről-évre javasolja a programot megállapítani.

Bozóky Béla elfogadja a polgármester előterjesztését. A Fő-utczát nem lehet kijavítani, mint tavaly is kitűnt. Újból kéri kiburkolni a vasúthoz vezető utat, hogy járható legyen.

Busch Dávid szerint kár volna újból burkoltatni a Fő-utczát addig, míg a villamos vasutat nem építik. Temesvárot is így történt, szidták ugyan a főmérnöki-hivatalt. (Derűltség.) A vámszövetségnek a tavalyi munkákat az idej költségekre könnyelték el — s most csak 1000 frt áll rendelkezésére. Ez kevés. Adják ki neki — ez nem helyes. Ki a kukoriczából, be a kukoriczába, ez nem történik e kérdésben. Proponálja, hogy 100.000 frtot hasítsanak ki sürgős kövezési munkálatokra, így lehet kikerülni a protekciós rendszert.

Ragány János is pártolja a polgármester indítványát.

Mezey Mihály konstatálja, hogy a főmérnök megfelelt megbízásának, t. i. hogy kevés költséggel sokat produkáljunk. A törlesztéses kölcsön felvétele mellett foglal állást, melyből a csatornázást is részben létesíteni lehet. Előre kell megállapítani programot s nem lépésről-

lépésre haladni. Meghajlik a kényszerhelyzet előtt hogy ma nem lehet e kölcsönt felvenni, de az elvet fenn kell tartani, addig is, míg a munká meg lehet megkezdeni, elhalasztja. A legszükségesebbeket azonban meg kell csinálni, de úgy hogy a jövő évet ne terhelje semmi. Elvileg elfogadja a memorandumot. A Főutczára nézve külön álláspontja van: ellene van a javításnak, mert szépitési tekintetből a foltozás erős kritika alá esik a város főterén, utal tavalyi javaslatára, melynek elfogadása esetén 2—3 évre jó kövezetünk lenne.

Komlóssy József jogügyi tanácsos kifejti, hogy a bizottság megbízásának eleget tett. Fellette sürgős munkálatnak jelzi a Főutca és a Nagy-Körös-utca alsó részének kiburkolását. A főmérnök memorandumát pótolni kívánja. A Főutczánál a kijavítás mellett van, egy évig ne szegyeljük a dolgot. A külvárosok kiburkolását is ajánlatban hozza.

Busch Dávid a Nagypiaczter kikövezését sürgeti. A programot ezzel is kell kiegészíteni.

Ragány János javasolja, hogy a törvényhatóság állapítsa meg a sorrendet és ekkor az albizottság függetlenül intézkedjék, mert ez folytonosan foglalkoznák a kérdésekkel s meghatározná a sürgősséget s fedezi a közgyűlés által rendelkezésre bocsátott összegből.

A bizottság elfogadja a polgármester indítványát és ajánlja, hogy a főmérnök memorandum általánosságban fogadtassék el, úgy, hogy a város összes utcái egy felveendő kölcsönből köveztesse ki.

Beczky Lajos újból a halasztás mellett szólal fel. Tekintettel azonban a pénzügyi viszonyokra, a bizottság a programot jelenleg kivételre nem ajánlja. Azonban sürgős munkálatoknak tartja ez idő szerint a Fő-utca kövezetének Köröskővel való kijavítását. A Nagy-Körös-utca alsó részének Köröskővel való kikövezését, a külső részek ugyanoly anyaggal való kiburkolását, erre vonatkozólag a főmérnök készítsen tervet, költségvetést, a város adja ki nyilvános árlejtésen a munkálatokat s az albizottság határozza meg a sorrendet. Addig is, míg a csatornázás keresztyűvitetik. Ajánlja egyszer mind a kövezési szabályrendelet mielőbbi elfogadását.

Apponyi köszönete Nagyváradnak.

Pár hete hantolták el **Eberhardon Apponyi** György grófot, Magyarország egykori országbíróját, akit Nagyvárad városa »a nemzet jogának és igazságának a legnehezebb időkben tett nagy és elvülhetetlen szolgálataiért« diszpolgárává választott s halála alkalmával pedig részvétét fejezte ki az elhunyt fiánál **Apponyi** Albert grófnál.

Nemcsak Nagyvárad városa, de az egész ország részvéte követte az atyja ravatalánál zokogó fiut, aki szintén a nemzet jogáért küzd, meggyőződésének igazságát igyekezett bizonyítani nehezebb időkben, míg végre a jobb idők hajnalán elvei diadalra jutottak.

Még egyebet is tett akkor, mikor a haladokló ágya mellől pártjának sürgönyileg adta tudtára belépését.

A haladokló utoljára fellobbanó eszméletének tudtára adta az idők fordulását, hogy ne essen annak oly nehezére a meghalás, annak a ki mindvégig figyelemmel szemlélte a magyar viszonyok fejlődését, keveredését, háborgását. És elborult, mikor a viszonyok rosszra fordulását látta és felbuzdult ha a remény biztatólag intett neki egy jobb korra. Most utoljára a felvidulás jött az örökké változó indulatok áráján.

»És most komolyan hiszed, fiam, hogy jobbra fordul az ország sorsa.«

»Reményem és hiszem, édes atyám!«

És az új Simeon boldogan zárta le szemét örökre, mert látták azok egy, újabb kor hasadását. A fiu is boldog volt, hogy megvigasztalhatta atyját.

Lelkében talán akkor is élt a kétség, hogy

minden jóra fordul, de most már elszállt a kétség s megmaradt a teljes hit a jövő iránt, a bizalom azokban, a kik a jövőt intézik és saját maga akaraterejében, a ki nemcsak a nemzeti eszmék propagálását várja meg, de közre is akar működni mindvégig azok megvalósításában is azzal az erélyvel, azzal a kitartással, mely őt mindenkor jellemezte, midőn a magyar nemzet jogáért, igazságáért nehezebbnél nehezebb viszonyok közt küzdött.

Apponyi Albert gróftól, a régi nemzeti párt vezéréől sokat vár az ország a reánk viradt új korszakban. Bizalma van a jövőben, pedig a bizalom az eddigi tevékenység nem abbahagyását, de fokozását, vagy legalább is a régi megszokott mérvű tevékenységet jelenti. Egy oly, politikai harcokban edzett, nagy államférfi tapasztalatokkal rendelkező tehetség bizalma a jövőben pedig többet jelent mint amit a költők lantja mond, mint amit a merész álmodozók jósolnak.

Apponyi Albert gróf megköszöni Nagyvárad város közönségének részvétét. Köszönetében benne foglaltatik az apa iránt szinte csodálattal viseltető fiú szeretet mellett a bizalom is a jövő iránt. Olvassa el bárki ezen iratot, ezt találja meg benne:

Igen tisztelt Polgármester úr!

A fájdalomban, mely atyám elhunytá folytán lelkemet fogva tartja, Istenbe vetett tántoríthatatlan hitem és bizalmam után leginkább a nemzet minden rétegében megnyilvánult részvétét és kegyeletét nyújtó vigaszt. Minden oldalról felhangzik az elismerés azon érdemek iránt, melyekkel a boldogult nevét a nemzet történetébe beírta. E szöveg közt a legbecesebbek egyikét Nagyvárad városának közönsége intézte hozzám, mely gróf Apponyi György országbíró a nemzet jogának és igazságának a legnehezebb időkben tett nagy és elvívhatatlan szolgálataiért diszpolgárává választotta volt és mely akkor kimondott elismerését most a halottnak rávatalánál megújítja.

Nagybecsű részvétiratuk elolvasásánál megújultak bennem azok a benyomások, melyek mélyen benyulnak gyermekkoromba, az ébredő felfogási képesség első óráiba, olyan nyomokat vetve az ifjú kedélybe, melyenek abból többé ki nem irthatók, sőt arra rendelvük, hogy a megérett férfijellem kiegészítő részeivé váljanak. Azokban a szomorú időkben, midőn király és nemzet legtávolabb álltak egymástól, midőn nemcsak alkotmányunk szünetelt, de letagadott nemzeti létünk is alig adhatott életjelt, midőn a legjobbak is csüggedve, sőt kétségbeesetten félrevonultak: atyám soha egy perczig bele nem nyugodott a végzetbe, soha egy pillanatig nem szünetelt meg a feltámadás reményét táplálni és ébreszteni; bizalmas tanácskozás, kéretlenül is adott, százsor visszautasított és százsor megújított tanácsok, felterjesztések, panaszkok alakjában, minden újabb sérelem alkalmából, gyakran alkalom nélkül is szakadatlanul kért, tiltakozott, sürgetett, hangsúlyozta a nemzet elvívhatetlen jogait, minden kínálkozó tért elfoglalt, nem törőve kegyvesztéssel vagy félreismeréssel és ily lankadatlan munkával egyengette útját a nemzeti feltámadásnak. Ebben az előkészítő munkában a pártatlan történetírás máris fölismeri a kiegyezésnek egyik nélkülözhetetlen előzményét; az ország élvezi e fáradhatatlan tevékenység egész hasznát; önönmagának a boldogult attól sem nem várt, sem nem kívánt semmit, ragyogó példáját adva a legteljesebb önzetlenségnek, melylyel a közélet terén valaha találkoztam.

Méltán bírja tehát atyám emléke azoknak is tiszteletét, a kik vele homlokegyenest ellenkező meggyőződéseket tápláltak és méltán bírja az egész nemzet kegyeletét. Nekem pedig az a nemes atyai hagyomány szolgál vezéresillaggyul politikai pályámon, melynek minden mozzanatát a boldogult oly példátlan atyai szeretettel és egyszersmind éles bíráló szemmel kísérte, csodálatos szellemi mozgékonytsággal fel fogva a változott viszonyok igényeit és önállóan

fejlődött meggyőződéseim jogosultságát. Sokat, nagyon sokat veszték vele, de édes vigaszt talállok abban a gondolatban, hogy az egyik átélte félszázadnak nem volt egy órája sem, mely e hosszú idő emlékébe disharmoniát vegyítene; és vigasztal az is, hogy a boldogult szeretett hazájának sorsa iránt megnyugodva hunyta be szemét. Már fogytán volt ereje, már csökkenőben a végső napokig megőrzött gondolkozási képessége; midőn a létrejött parlamenti béke és a küszöbön álló új politikai alakulás hírével érkeztem hozzá. E hírre fölébredt a zibbadó szellem és miután részletesen elmondatta volna magának a történeteket, erős hangsúlyozással e kérdést intézte hozzám: »És most komolyan hiszed, fiam, hogy jobbra fordul az ország sorsa?« Nagy figyelemmel hallgatta meg választomat, mely így hangzott: »Reményem és hiszem, édes atyám« és összekulesolt kezekkel, hálásan az ég felé emelve szemét, lelke megkönnyebbülésének adott kifejezést. Ezek után pedig többé nem foglalkozott földi dolgokkal.

És most bocsássanak meg, hogy midőn egyszerűen hálámnak akartam kifejezését adni, a friss visszaemlékezés erőlt vett rajtam és hogy ily terjedelmesen szóltam személyes benyomásokról és érzelmekről és éppen önökhöz, a kikkel nem vehetem igénybe más személyes kapcsolatnak jogát, mint azt, mely részvétők melegségéből származik. De talán az egész közönséget érdekli az itt elmondottak egy része és talán nekem is van jogom arra, hogy néhány vonással járuljak annak a nemes történelmi alaknak teljes megismertetéséhez, a ki atyám volt és a kit nálamnál jobban senki sem ismert.

Fogadja tisztelt Polgármester Úr és általa Nagyvárad városának tanácsa és közönsége hálám ismételt nyilvánítását, valamint kitűnő tiszteletem őszinte kifejezését.

Budapest, 1899. márczius 18-án.

Gróf Apponyi Albert.

A megfertőzött Körözs.

— A helyszíni tárgyalás. —

A mező-telegdi olajgyár ismeretes ügyében tegnap volt a helyszíni tárgyalás a mező-telegdi község házában.

Jelen voltak mindazon érdekelt parti birtokosok, akik ellenzik a Körözs megfertőztetését, továbbá a vállalat képviselői.

Papp János megyei főjegyző vezette a tárgyalást s a jegyzőkönyvet Bozóky Géza közig. joggyakornok vezette,

Jelen voltak: Nagyvárad város képviselőiben: Dus László főügyész, Busch Dávid főmérnök, dr. Baróthy Ákos tb. főorvos; M.-Telegdről: Vattay Gyula jegyző és Horváth József bíró; Kisjenő községből: Stetner Lajos jegyző, Illics János főbíró; a nagyvárad i. sz. káptalan képviselőiben: Papp I. urad. főtiszt és Géczy Géza főmérnök, Fugyi község részéről Gerlán János és Hevesi Gáspár bíró; Fugyi-Vásárhely részéről Szilágyi Mihály bíró; a vállalat részéről: Popper Károly és Weisz Mór igazgatók és Pally Lajos ügyvéd, a társulat jogi képviselője; továbbá Telegdy József, Olasz Elemér, Juricskay Vid, Lukács Imre, özv. Simon Jánosné, Krizsán Miklós parti lakosok.

Papp János elnök megnyitván a tárgyalást; ismerteti az egész ügyet, keletkezésétől kezdve. Hirlapi közleményekből indult ki a dolog, melyek felhívták a földmívelésügyi miniszter figyelmét. A gyár az olajos-vízét négy év óta ereszté a Körözsbe.

Felolvastatta az összes iratokat, keletkezésük sorrendjében. Ezekből kitűnik, hogy a társaságnak az Egeres-patak és gyár között levő árokra nincs engedélye.

Ez iránt most van bennt a kérvénye az engedély iránt s e tárgyban jött most össze az értekezlet. Ugyancsak felolvasta a mérnöki hivatal, valamint az orsz. kémiai intézet szakvéleményét, a mely szerint a Körözs vizét nem fertőzi meg a gyár szennyvize.

Felolvasták továbbá dr. Frank Odön köz-

egészségügyi felügyelő jelentését, amely szerint a szennyvízzel fertőzött Körözs vizét élvezhetlen, az egészségre veszélyes. A fertőzött vízben kén-savat is talált.

Bemutatta elnök a műszaki leírást és terveket.

Végül bemutatta az elnök Nagyvárad város és a nagyvárad i. sz. káptalan beadványát, melyben határozottan tiltakoznak a szennyvíznek a Körözsbe vezetése ellen.

Az összes iratok fölolvasása után a szóbeli tárgyalás vette kezdetét.

Első sorban a társaság jogügyi képviselője: Pally Lajos ügyvéd nyilatkozott.

Fentarja már a benyújtott beadványát. A vegyvizsgálat igazolta, hogy a Körözs vízben nyoma sincs a megfertőzésnek. A szűrőkre tett nyilatkozatát is fentarja. A gyár is törekszik a készülék fejlesztésére. A gyárból kifolyó víz mindig egyenletesen bocsáttatik ki. A gyár érdeke, hogy egy csepp olaj se vesszen el. A szűrőkészüléket turfával még javítják. Határozottan állítja, hogy a kibocsátandó víz teljesen közömbösítve van.

Ezután Busch Dávid Nagyvárad város főmérnöke kijelenti, hogy ezelőtt 3—4 héttel a vízvezeték mellett vett ki jeget a Körözsből, a melybe bele volt fagyva az olajsalak. A szűrő készülék nem jól működik. Az a baj, hogy az olaj nem vegyül vízzel s az állat nem issza, a haltenyésztés pedig tönkre megy. Kifejté, hogy a salak a felszínen uszik s a merítésnél az alsóbb rétegből vették a vizet.

Dus László Nagyvárad város főügyésze kijelenti, hogy teljesen ragaszkodik a város részéről tett beadvány tartalmához.

Baróthy Ákos Nagyvárad tb. főorvosa oda nyilatkozik, hogy a mostani szűrőkészülék mellett a vízvezeték megfertőztetése nincs kizárva. A közegészség azt kívánja, hogy a szennyvíz ne bocsáttassék ki a Körözsbe. Ha ez nem lehet, gondoskodni kell, hogy a szennyvíz teljesen fertőtleníve legyen. A társaság tud-e garanciát nyújtani; ha igen az esetben nem tiltakozik a bevezetés ellen. A mostani módozat mellett nem bocsátható be a Körözsbe a szenny.

Mező-Telegd község bírója a marha állomány érdekében kívánatosnak tartja, hogy legalább a hidig befedjék az Egeres patakot. Továbbá desinficiálják az Egeres vizét, hogy élvezhető legyen. A Körözsbe bocsátás ellen kifogása nincs.

Telegdy József nagybirtokos nem tartja elégnek a fedett esatornát. Mérgezést nem tapasztalt. Az igaz, hogy a Körözs vize időnkint élvezhetlen. Kötelezzék a gyárat, hogy a kibocsátandó vizet desinficiálja, annyira, miszerint élvezhető legyen. A szűrőkészülék hatósági ellenőrzés mellett működjék. Így kifogása nincs a szennyvíz levezetése ellen.

Sápi István bíró azt adja elő, hogy az olaj és sár ömlik bele a patakba s a büztől járnai is alig lehet. Az összegyűlt olajat szét-szórják, az Egeres partjáról csak pár nappal ezelőtt takarították el a salakot. Elfogadja a Telegdy véleményét

Juricskay Vid csatlakozik a Telegdy véleményéhez, de évenként legalább kétszer tisztítsák ki.

Lukács Imre, Krizsán Miklós szintén csatlakozik a Telegdy véleményéhez.

Özv. Simon Jánosné kártérítést követel a földjén okozott károkért. Különbösen más kifogása nincs.

Szabolcs község képviselője határozottan állítja, hogy megfertőzik a vizet. Mivel ők ivóvízül is használják a Körözs vizét, ezért kell ártalmatlanná tenni.

Kisjenő község képviselője kifogásolja, hogy itatni nem lehet, az olaj lerakódik a paron. Nagy a károsodás, mert a fűzesnél itatni nem lehet.

Papp Imre káptalani főtiszt ragaszkodik a káptalan beadványához.*

Géczy Géza nem találja a készüléket teljesnek s nincs is kilátás, hogy jó legyen. Az Egeres patakot kell, hogy lerakódás ne képződjék.

Fuggi község képviselője használhatatlannak mondja a megfertőzött vizet, az állapot nem iszsa. Most már nem is használhatják.

Fuggi-Vásárhely község képviselője tiltakozik a halászat tönkretétele ellen. Inni sem lehet. A halak elvesznek. Csatlakozik Nagyvárad város képviselőinek tiltakozásához.

Olasz Elemér a halállomány tönkretétele ellen szól. Csatlakozik a káptalan beadványához.

Dus László főgyógyász határozottan azt kívánja, hogy ne ereszszék be a szennyvizet az Egeresbe.

Pallay Lajos két irányban nyilatkozik. Be van bizonyítva, hogy a Körözsze káros anyag nem megy. Az engedély feltétlenül megadandó. A gyár érdeke, hogy filtráló készülék tökéletes legyen. A hatósági felü gyelet ellen nincs kifogása. A felhozott panaszok mind két év előttiek.

Ezzel a tárgyalás befejeztetvén, elkészítették a tárgyalás jegyzőkönyvét s azt az összes érdekeltek aláírták.

A tárgyalás eredményéhez képest első-sorban Biharvármegye alispánja hoz végzést.

UJDONSAGOK.

TAJÉKOZTATO.

Március 25. A kath. kör Haydn-Oratorium előadása a Ker. Csarnok nagytermében.

Március 25. A sakkör évi közgyűlése az egyesület saját helyiségében d. u. 5 órakor.

Március 26. A Biharvármegyei Népművelési Egyesület rendszeres tisztújító közgyűlése.

* **Főispán változás Biharvármegyében.** Már több ízben említettük, hogy *Beöthy László* főispánt a kormány a belügyminiszteriumba óhajtja, mint államtitkárt. Mint értesülünk, ez a szállongó hír legközelebb ténynyé válik. *Beöthy László* főispán utódjául gr. *Almásy Imrét* emlegetik, aki, ha el nem fogadná a főispáni széket, az esetben *Magyar Gyéza* országgyűlési képviselőt nevezik ki Biharvármegye főispánjává.

* **Személyi hír.** *Bölonyi József*, a kolozsvári „Nemzeti Színház” intendánsa vasárnap rövid tartózkodásra Nagyváradra érkezett és tegnap birtokára utazott Ugrára.

* **Haydn oratoriuma.** A Haydn oratóriumának előadására javában folynak a szereplők között az előkészületek. Vasárnap délelőtt volt megtartva a próba, mely szép sikerre jogosít. A rendezőség felkéri a Kath. Kör tagjait, hogy jegyeik iránt akár *Kelen József* a Kath. Kör pénztárnokánál, akár *Láng József* üzletében minél előbb rendelkezni sziveskedjenek.

* **Ösztöndíjak művésznövendékek számára.** A vallás- és közoktatásügyi miniszter külföldi művésziskolát látogató művésznövendékek számára állami ösztöndíjakra hirdet pályázatot. A kellően fölszerelt folyamodvány mellé eredeti tanulmányművet is be kell nyújtani, melyen a szerző aláírásának rajt kell lenni. Külföldi intézetekre szóló ösztöndíjban egy-egy művésznövendék rendszerint három, legfőlegb négy évig részesülhet, de folyamodnia minden évben újra kell. A folyamodványt az országos képzőművészeti tanáchoz kell benyújtani (Budapest, Hold-utca 8-12. sz.), ahol bővebb felvilágosítást is nyerhetni.

* **A miniszter határozata.** Nagyvárad város közgyűlése elhatározta, hogy a Rhédey-kert felügyelősége terhéről 400 korona vízvezetéki díjat leír. Ezen közgyűlési határozat ellen *Szokoly Tamás* bizottsági tag felebbezett. A belügyminiszter a felebbezésnek helyt adott s a leírást nem engedélyezte, mert a nagy költséggel létesített vízműre fordított tőke törlesztésére és a vízmű fentartására szolgáló szabályrendeletileg megállapított díj fizetés alól egyeseknek felmentése a közteher viselés elvével ellenkezik.

* **A főkapitány hivatalban.** *Rimler Károly* rendőrkapitány, akinek az utolsó városi közgyűlés hat heti szabadságot szavazott meg, tegnap átvette hivatalának vezetését és szabadságát csak később fogja igénybe venni.

* **A Bazár-szoros kibővítése.** Nagyvárad város polgármestere előterjesztést tett a miniszterhez, hogy végre-valahára a Bazár-szoros kibővítésének kérdését megoldhatják. A kisajátítást a miniszter engedélyezte, de hogy évekig ne húzódjék a dolog, a sürgősség kimondását kérte a polgármester. A kérelemnek a kereskedelmi miniszter eleget tett s a következő leiratot intézte Nagyvárad városához:

Kereskedelmi m. kir. miniszter.

5445. szám.

Nagyvárad t. h. város közönségének.

A város tanácsának f. évi január hó 18-án tartott üléséből 617. szám alatt kelt előterjesztésére az 1881. évi XLI. t.-cz. 45. §-a alapján ezennel megengedem, hogy a várad Bazár-szoros kiszélesítése, a Posta-utca kinyitása és a Bémer-tér rendezése céljából szükséges *Mayr Sándor*, illetve *Veiszlovics Adolf* és neje tulajdonát képező azon ingatlanokon, melyekre nézve a kisajátítási tervet a múlt évi december hó 14-én 68.632. szám alatt kelt rendelettel megállapítottam, a közérdekből sürgősnek bizonyult munkálatok a kártalanítási eljárás előtt és a tulajdonosok bejegyzése nélkül is, az idézett törvényszakaszokban foglalt feltételek betartása mellett megkezdhessenek s illetve a szóban forgó ingatlanok igénybe vétethessenek. *Veiszlovics Adolf* és neje háztulajdonosok a sürgősség megtagadása iránti kérvényének illetve felebbezésének mellékleteit kézbesítés végett leküldöm s felhívom, hogy őket jelen rendeletéről értesítse. A város polgármesterének f. évi március hó 15-én hozzám intézett sürgős kérvénye is elintéztést nyert.

Budapesten, 1899. évi március 16-án.

Hegedüs, s. k.

* **Pályázó a számtisztviselő állásra.** A városnál a jövő havi közgyűlésen kerül betöltésre egy III. o. számtisztviselő állás, melyre, mint azt már megírtuk, többen pályáznak. Most mint halljuk legújabbán *Pataky János*, a városnak egyik régi, kitaró tisztviselője is pályázik.

* **Pro literis et artibus.** Ő Felsőge dr. *Beöthy Zolt* egyetemi tanárnak, *Steindl Imre* építésznek, *Lotz Károly* festőművésznek a művészetért és tudományért a cs. és kir. osztrák-magyar diszjelvényt adományozta.

* **Száztizezer tanítói állás.** A császár nemrégiben elrendelte, hogy Oroszországnak azokban a községeiben, amelyeknek eddig nem volt népiskolájuk, hamarosan be kell rendezni a szükségletet kielégítő iskolát. Ha a császár rendeletét végre akarják hajtani, akkor — mint egy orosz lap írja — száztizezer négyszázkilencvennyolcz tanítóra lesz szükség. Ennyit pedig Isten tudja, honnan teremthetnének elő, mikor most mindössze — tizenkétezer van az egész országban.

* **Az 1899. évi hadgyakorlatok.** A közös hadügyminiszterium most boesátotta ki a folyó évben tartandó hadgyakorlatokra vonatkozó rendeletét. A rendelet részletesen foglalkozik az okkupált területen állomásozó gyalogsági ezredek tartalékos és póttartalékos tisztjeinek teendőivel s különösen az őszi nagyobb gyakor-

latokat illetően elrendelik, hogy a tartalékosok azon ezredeknél, melyekhez a 3. 8. 9. és 14. hadtestek tartoznak, olyan számban vonuljanak be, hogy az egyes századok legalább 130 főből álljanak. Ezeknél az ezredeknél a gyakorlati idő 20 napra van megállapítva. Az 1. 2. 4. 5. 6. 7. 10. 11. 12. és 13. hadtest kötelékébe tartozó ezredeknél, hol egy század legénysége 72 főre van megállapítva, két turnusban fogják a gyakorlati időt leszolgálni, még pedig az első turnus 13, a másik 16 napig fog tartani. A 22. számú gyalogezeredhez századonként 36 embert fognak behívni s a szolgálati idő tartalma 16 nap lesz.

* **Sömör-betegséget:** száraz, vizenyős, pikelyes sömört (flechten) s az e bajjal együtt járó kiállhatatlan »bőrviszketeg» jóállás mellett gyógyít, sőt azokat is, kik gyógyulást sehol sem találtak dr. »Hebra sömörirtó»-ja. Külső használatra való, nem ártalmas. Ára 6 ft o. é. vám- és posta díjmentesen (levéljegyekben is) utánvétellel 60 krral több. Kapható: St. Harien—Droguerie Danzing. (Deutschland.)

* **Szerencsétlenül járt munkás.** *Holhos Péter* szoboszlói illetőségű munkás tegnap saját vigyázatlansága folytán beleesett a Löblé Hermann szeszgyárában egy moslékos kádba s majdnem belefutott. Beszállították a kórházba.

Értesítés! Van szerencsénk igen tisztelt vevőinket s a n. é. közönséget értesíteni, hogy a tavaszi és nyári idényre áru ujdonságaink megérkeztek; különösen férfi és fiu kalapok, női, férfi és gyermek Carlsbadi czipők, kesztyűk, harisnyák, nyakkendők, fehérneműk stb. meglepő nagy választékban, melyeket rendkívüli olcsó szabott árak mellett árusítunk.

Áruraktárunk szives meglekintését kérve teljes tisztelettel: *Fábry Testvérek.*

Szigligeti Társaság emlék-ünnepélye.

Emlék-ünnepélyt ígért a program *Szigligeti Ede* emlékére, de csak az elnöki megnyitót vágott bele e keretbe, az ünnepély többi pontjai pedig anélkül, hogy ez által érdemükből valamit levonni akarnánk, a lehető legtávolabb állott úgy Szigligetitől, valamint minden ünnepélyességtől.

Az elnök gyönyörű megnyitó beszédében valóban Szigligeti emlékének áldozott és kötelességévé tette minden magyar szepirónak, hogy úgy mint Szigligeti Ede a nemzeti orthodoxiát tegye műve sajátjává.

A hatalmas éljenzéssel és tapssal jutalmazott beszéd a következőleg hangzik:

Mélyen tisztelt közönség!

Tisztelt Társaság!

Az irodalom, vagy a művészetek egyes kimagasló alakjai munkálkodásának össz-eredményét, azt, a mit francia »son ocuve«-nek nevez, kétféleképen méltányolhatjuk helyesen.

Az egyik módja a méltánylásnak az, midőn a legszélesebb mederben kiterjeszkedünk az illető kimagasló művészi, vagy irodalmi alak korának rajzolására és amaz irodalmi, vagy művészeti irányzat pragmatikus ismertetésére, melynek zászlói alá az illető szegődött; midőn végig vesszük egész működését, ismertetjük összes műveit, fokozatos fejlődésükben, — zsenégtől a kulminációig, — hogy aztán végül, meghatározzuk helyét, jelentőségét a hazai, vagy a világirodalom és művészetben,

Ez természetesen, a leghelyesebb, mert a *legalaposabb* módja a méltánylásnak — csak hogy egy irodalmi ünnepély elnöki megnyitójának szűk keretében — teljesen lehetetlen!

A másik módja a méltánylásnak az, amikor rövid, tömör alakban ismertetjük az illető kimagasló irodalmi, vagy művészi alak munkálkodásának össz-eredményében a fő- és jellegzetes

vonásokat és levonjuk azokból — a művészi tanuságot.

Mert utóljára is, úgy a mint az élet bármely nyilvánulásának: a nemzetek történetének, a kornak, az egyén küzdelmeinek jelentőséget csakis az az erkölcsi tanuság ad és adhat, a mely abból kiárad épen úgy az irodalmi, vagy művészeti működésnek csak akkor van jelentősége, ha abból művészi tanuság is levonható.

* * *

A mai irodalmi ünnepélyen, melyet városunk szülötte és színműirodalmunk igazi megteremtője emlékének szentel a neve alatt alakult Társaság, — én, midőn az ő művének méltánylása lett kedves kötelességemmé, a méltánylás ezutóbbi módjához fordulok és mint művészi tanuságot a *Szigligeti Ede* pályája és irodalmi működésében megálapítom és levonom: az ő jellegzetes, feltétlen, majd kizárólagos magyar nemzeties irányát, az ő orthodox-szláját, magyarságát.

Magyar történelem, magyar társadalom, magyar népelet — ez az a hármasterrén, melyben kizárólag az ő muzsája szerepel.

Ez a Szigligeti ocuvrejének a karakterisztikuma, a művészeti tanusága.

* * *

De vajjon csakugyan művészi tanuság-e ez. Csakugyan helyes-e ez a kizárólagosság, ez a specializmus költőnél, szépírónál, művésznél? Nem esik-e ez a művészi egyéniség, a művészi szép és a művészi hatás rovására?

Sokan vannak, akik e kérdésekre igenlőleg felelnek és pedig — nem minden alap nélkül!

Hisz bárhová tekintünk is, az anyagi és szellemi élet minden terén tapasztalhatjuk, hogy a kor irányzata általánosítható, nivelláló.

Halál az egyedekre! . . . az egyetemesség felé törj . . . ez a kor jelszava minden téren.

Szóval az a kozmopolitizmus, mely lábra kezd kapni a világon úgy a nemzeti, mint a politikai, a társadalmi és a gazdasági életben, — mely a szocialisztikus tanok által elenyészteszteni véli a fajt, a nemzeti, osztálykülönbségeket, mely az önálló nemzeti egyéniség megszüntetésével az emberiségnek általános testvériséget, ezt a fájdalom, elérhetlen utópiát hirdeti és a vallást meg a nyelvkülönbséget beleakarja olvasztani az »ethikai szövetkezetekbe« és az Esperanto, meg a Volapükre — ez a cosmopolitizmus tagadhatatlanul már átesap az esztetika terére is és befolyásolja a szépzészet felfogást, formát kivitt.

Már erősen hangoztatja a modern esztetika az általános emberit, mint egyedül üdvözítő tárgyát költészet, szépirodalom és művészeteknek.

Perhorreskálja a szubjektívizmust még a lyrában is és a meditatív költészet egyedüli jogosultságát vitatja.

Hát ilyen irányzat és felfogás mellett, csakugyan gondolkodóba kell esnünk az első pillanában affőlt, ha vajjon a nemzeti és orthodoxia a költőnél, szépírónál, művésznél nem esik-e a művészi egyéniség, az általános hatás, az obstruktív művészi szépné a rovására?

Hisz általános az a nézet, hogy az ilyen speciálista nem is költő, nem is szépíró, nem is művész, hanem ethnografus, mint a hogy Edmundo de Stünicis jellemzte a »Rivista Italian«-ban Fritz Reutter írói egyéniségét a platt-deutsch történeteit.

Hát tagadhatatlanul ennek az aggálynak van némi jogosultsága, de csak akkor és addig, mikor a nemzetiek irányzat és orthodoxia a legtulzottabb szélsőségben nyilatkozik meg valamely írói, vagy művészi egyéniségnél.

Akkor, mikor a költő, a szépíró, a művész, a művészi tárgy alapeszme megvilágításában is specializál és teljesen eltekintve az általános emberitől, specialisan csak a nemzeti felfogás, élet- és világrészlet olyan nyilvánulásait festi, ami annyira kizárólagosak, hogy a nemzet egyéniségén kívül álló nem érti meg, mert nem értheti — és így azok általános visszhangot nem kelthetnek, hangulatot nem teremhetnek, mert hiányzik belőlük a művészi szépné az a hurja, mely bármily alakban, bármily keretben pertraktáltatik is, megrezzenti az egész emberiség szívét, visszhangot kelt minden embernél, bármily fajhoz, vagy nemzetiséghez tartozik is.

Az ilyen kizárólagos nemzeties irányzat, a

nemzeties érzés ezen orthodoxiája tagadhatatlanul egyoldalúságra vezet, nélkülözi az általános hatást tehát a művészi szépné egyik fő-kellékét és nem egyéb a pusztában kiállító szavánál.

* * *

Egészen másként áll azonban a kérdés akkor, ha a költő, a művész kellő mértéket tud tartani a nemzeti érzés praedominans kifejezése mellett is a nemzeti orthodoxia és az esztetika megálapított törvényei között; ha nemzeti alapon, nemzeti keretben, nemzeti motívumokkal, de a művészi szép örök törvényeivel akar hatni.

Ez esetben a nemzeties irányzat és annak specializmusa nemcsak nem esik a művészi egyéniség, a művészi hatás és a művészi szép rovására, hanem ellenkezőleg, nagyban emeli és fokozza ezeket és sajátos, eredeti, a megszokott chablontól elütő jelleget kölcsönöz az ilyen költő, vagy művészi alkotásnak.

Különösen három irányban nyilvánul meg az ilyen költői vagy művészi alkotás előnye:

a keret a milieu njságában, eredetiségében;

a hangulat változatosságában

és az írás melegében, erőteljességében.

A keret, a milieu ujsága eredeti nagyságában nyilvánul meg, hogy az obstrukt tisztán képzeleti, vagy chaletovos régiókból konkrét életviszonyok közzé meghatározott, pozitív szintére helyeződik át, az ilyen költői vagy művészi alkotás akciója elveszti csapongó, bizonytalan, tarthatatlan jellegét; vér és húsá változik át új alakokkal, helyzetekkel, felfogással, életnézetekkel ismert meg, mi által elevenséget, szint sajátos zománcot és sokszor különös új eredeti formát nyer.

A hangulat változatossága pedig magából a nemzeties irányzat fogalmából önként következik; mert mindahoz, a mi az embert mint elvont alanyt kedélyileg érinti, a mi az elvoni alanyban hangulatot teremt: az egyéni örömhöz, buhoz, bánathoz, méltázáshoz telkesedéshez hozzáfűz még egy másik hatalmas elemet: a hazafias érzés örömet, bánatát, lelkesedését, vagy sejtelmes keservét és így a költői hangulat változatosságát, az érzelmek egy egész skálájával tölti meg.

Az érzés melege és erőteljessége pedig egy új hatalmas, bő forrásból nyer táplálékot, melynek neve: haza és fajszeretet, mely melegebben, erőteljesebben, közvetlenebbül tör elő a böltői egyéniségből; melynek eszményibb tárgya a szeretet minden más nyilvánulásánál; a barátság, a nemi szerelemnél és a vérségi vonalomnál.

Ha így kontempláljuk a kérdést, akkor bátran állíthatom, hogy a nemzeties irányzat, még a kizárólagos, még az orthodox is, ha karöltve jár a művészi széppel, helyes irányzat és hogy az ilyen kizárólagosság és specializmus nemcsak hátrányára nincs, hanem határozottan előnyére van a költői vagy művészi alkotásoknak.

Épen oly bátran állíthatom tehát, hogy a Szigligeti Ede irodalmi pályának fő jellegzetes vonása: a határozott nemzeties irányzat és orthodox magyarság, az ő művének, munkálkodása összeredményinek a művészi tanúsága.

En nem tehetek róla, tiszt. Társaság, bármit hirdes is az ujabkori esztetika, — én a Szigligeti Ede születésnapja alkalmából, az ő emlékének szentelt ünnepélyen, az ő művének művészi tanúságaként mást nem ajánlhatok az önök figyelmébe annál, hogy a magyar író, a magyar művész legyen mindenek előtt, mindenekelőtt és mindörökké magyar író és magyar művész! . . .

Van szerencsém a Társaság mai felolvasó ülését és emlékünnepejét megnyitni.

A beszéd elhangzása után Nagy Endre lépett az emelvényre és »Rózsa« című sajtó alatt levő kötetéből olvasott fel egyes szemelvényeket, egy spanyol és egy magyar románcot és lyrai költeményeket.

Dr. Dési Géza »A hozomány« címűen utszéli igazságokat sorolt föl az arany Mammonról, mely manapság a társadalom minden eslekvényét behálózza. A mamák szkeptikus arczot vágtak, a leányok ellenben helyeselték a

felolvasó minden egyes kijelentését és a majdan kötetű frigyükre esküdtek, hogy ők — nem néznek a hozományra.

A hozományvadászok tüntetőleg kivonultak a tereméből a felolvasás alatt.

Végül *Szathmáry Zoltán* olvasott fel »Az utolsó fejezet« címűen egy rajzot, a lélektani elemzés azonban a nagyközönség elébe nem való, mert nagyobb figyelmet érdemel s egy lelki elemzés nem képes lekötöni a hallgatóság figyelmét úgy, amint annak megértésére szükséges.

Az akadémia termét különben a hallgatóság szinig megtöltötte, különösen az elegáns hölgyközönség. A hallgatóság sorai közt a Szigligeti Társaság nagy számban megjelent tagjain kívül ott láttuk dr. *Beöthy László* főispánt és *Széchenyi Jenő* kanonokot.

ZENE és MŰVESZET.

A zeneiskola hangversenye.

A zenekedvelők egyesülete által létesített és főtartott nyilvános zeneiskola növendékeinek ez évben első hangversenyt tartá vasárnap d. u. 5 órakor a Fekete Sas nagy termében.

Kedves látvány volt amint az első pont eljátszására kiválasztott növendékek fölvoztak az emelvényre, fiúk és leányok vegyesen. *Vomácska J.* — *Alla Polacca* — című művét adták elő vonós zenekarral következő növendékek: *Bolemann Sárika*, *Feinsilber Irén*, *Fényes Márta*, *Fohn Ernesztin*, *Korda Rózsika*, *Láposy Erzsike*, *Baku György*; *Bolemann Adorján*, *Bumbera Imre*, *Bugyi Sándor*, *Debreczeni Dezső*, *Kánitz Dezső*, *Mártonffy Zoltán*, *Raffay Ágoston*, *Pecsenyánszky István*, *Steiner Emil*, *Stern József*, *Szegalmy Sándor*, *Szenes Sándor*, és *Voit Ervin* gondokán *Bolemann Aurél* és *Moess Károly*, nagybőgön: *Tóth Ferencz*. A mind formára, mind tartalomra nézve sikerült szép kis zenei műfajt a közönség általános tetszésére adták elő a növendékek.

2-ik pontul *Földessy Margit Spindler F. Husarenriti*-jét adta elő. A darab bárha erején felül is volt választva, előadásán meglátott az igyekezet és szorgalom, melyet ismert melodikus darabjának betanulására fordított. Sikerült pont volt a harmadik. *Feinsilber Irén* és *Fényes Márta*, kik már a zenekedvelők hangversenyéről mint működő tagok ismeretesek — adták elő *Dancla Symphonie-concertante*-jét. Játékuk összevágó és szabatos volt, látszott, hogy már nem először szerepelnek a közönség előtt mint szívesen látott és szép reményekre jogosító növendékek. — *Hüntén F. Rondomilitaire*-jét zongorán *Schenker Margit* játszta. A közönség megtapsolta játékát. *Csillag Klára Verő György Szullán cz.* operettjének ismert románczát és *Abt Jó éjt szép virágok* című dalát énekelte. Hangja gyöngye, noha elég kellemes, s leszámítva az első ütemeket, meglehetősen elfogulatlansággal énekel.

Szívesen halgattuk volna, ha az ezután következő 6-ik pontot, *Moszkovszky bájos kis Serenádj*-ját *Vomácska* a tanítványaival megismételtette volna. A művészi kezekre valló, finom kicsi dallamos serenádöt sikerülten adták elő: *Politovszky Gizella*, *Bauer Margit*, *Kassay Matild* és *Winter Ilona*.

Simon Ferencz czimbalon ügyesen játszott magyar dalai is tetszést arattak.

Alard D. Taust ábrándját az intézet hegedű-tanulóinak legrszámbavehetőbb növendéke *Voit Ervin* adta elő. Szép reményekre jogosító precíz játéka már a tavalyi hangversenyeken is föltűnt s haladása azóta is tapasztalható. Játékában jó izlés és intelligencia nyilvánul meg. Ábrándjának az ismert tempó di valse staccató részletét legsikerültebben, egyenletes gördülékenységgel játszta. Szépen színezte és érzéssel adta elő az ezután következő *andante* részt. *Voit Ervinnek* a közönség legrszívesebben és legtöbbet tapsolt.

Schvartz Juliskáról joggal mondható, hogy az intézet legkitűnőbb növendéke. *Mendelsohn nehéz Rondó capriccioso*-ját játszta zongorán. Is-

merve e darab technikai nehezégeit s tudja, hogy a »Rondó capriccioso művészek repertoírjában is gyakran szerepel az, — hogy kellő tökélytelenséggel játszva, természetesen nem vártuk, éppen azért lepett meg a lányka egyenletes biztos játéka, tiszta billentyű verése, mely erőteljes s mindazon által sehol sem esik a piánók rováására. Sikerült szép játéka meglepte a közönséget is.

Utolsó pont vala Hernesirek J. a »Kis művész« című vándor zenekarra irt ábrándja, melyet az első pontban szerepelt növendékek adtak elő. A szóló részleteket a sympatikus kis Voit Ermin játszta. Az ábrándban előforduló »Isten áld meg a magyart« himnuszunk dallamát állva hallgatta végig a közönség.

Ezzel ért véget a hangverseny, ami után elismeréssel kell adoznunk Réz Mihály egyesületi igazgatónak, ő a lelke városunk zeneiskolájának lankadatlan buzgalommal s nagy önfeláldozással vezeti az egyesület és az iskola ügyeit, ő az uttörő azon fontos missióban, mely városunkban hivatva van a vagyontalanabb osztály gyermekeit is a zenei műveltség azon fokára emelni, amilyennel más városokban ezek már többnyire régen bírnak.

REGÉNY-CSARNOK.

TILTOTT UTAKON.

Londor Henrik utazásai és kalandjai Tibetben. 10

Fordította: B. Gy.

Mosolygó ábrázattal jött be most egy láma és azt mondta, hogy jó hírt hoz nekem.

— Lovad készen állanak, — mondá és ki akunk vinni téged a határra; előbb azonban óhajt téged látni a Pombo. Ne szegülj ellen. Engedd, hogy kötél helyett ezen vasbilincsbe foglaljuk kezeidet.

Erre elővett kabátja alól két súlyos vaspercet, melyek lánczeczal voltak összekötve. — Nem sokáig, csak néhány pillanatig fogod ezeket viselni, míg téged az ő színe elé viszünk. Azután szabad léssz. A napra és Kunjuksumra esküszünk, hogy barátságosan fogunk veled bánni.

Megigérttem, hogy nem fogok ellenszegülni; főleg miután nem is tudtam volna. Nagyobb biztosság kedvéért összekötötték lábaimat és nyakamra hurkot vetettek; azután kivezettek a szabadba, hol a katonák kivont karddal körbe fogtak. Egyszerre csak sok erős kéz nehezedett vállaimra és leoldták köteleiket kezeimről s rátették a nehéz bilincset, melynek ügyetlen zárószerszerezével sokáig elbajlódta, míg végre rendbe hozták a dolgot. Azután szabadá tették lábaimat.

Miután mindez megtörtént és látták, hogy kezeimet ki nem szabadíthatom, a gyáva gaznép elkezdett gúnyolni és sértegetni engem, nemesak mint egyént, hanem mint angolt is.

Rám köpdöstek és sárral hajigáltak. Alámák voltak a leghaszontalabbak és leginkább az a láma, ki megesküdött, hogy semmi bántódásom nem lesz, ha nem szegülök ellene a bilincsek kezemretételénél, biztatta a népet a gorombáskodásra.

A tömeg figyelmét egyidőre lekötötte a Rupun megérkezése katonáival. Nagyon bánatosnak látszott és arca egészen halvány volt. Földre szegzett szemekkel és halk hangon adta ki a parancsot, hogy újra a vályogházba vigyenek engem.

Pár pillanat múlva bejött hozzám és az ajtót bezárta, miután a szobából mindenkit kiküldött. A tibeti házaknál a tetőn egy négy-szögletű nyílás van, hol a levegő és a világosság a szobába jön.

A Rupun a részvét jeléül homlokát homlokomhoz érintette és fejét rázta.

— Semmi remény többé — mondá csüggedetten. Ma este lefejeznek téged. A lámák gonoszak és az én szívem nagyon fáj. Ugy tekintek téged mint fivéremet és azért mélyen szomorkodom.

A jó öreg nem akarta mutatni előttem, hogy mennyire lesujva érzi magát és jel által értésenre adta, hogy nem maradhat tovább,

mert különben még bevádolnák őt, hogy barátságot kötött velem. A pórnép aztán betolult szobámba és a lámák s katonák újra kivettek a szabadba. Sokáig vitakoztak afölött, hogy ki őrizze kézbilincsen kulcsát; míg végre egy tisztnek adták át, ki lovára ült és nyargalva ment Lhasa felé.

Kinteljes lovaglás.

E pillanatban szegény szolgálómnak Tschanden Singnek gyöngye hangját hallottam:

— Hazur, hazur, hum murgiaega!
Uram, nram, én meghalok!

Es amint fejemet arra fordítottam, ahonnan a hang jött, ott láttam hü kíséremet, kezei hátra voltak kötve, hason feküdt a vályogház ajtójánál, borzasztóan el volt kinezva, arcát alig lehetett felismerni és iszonyu szenvedést lehetett róla leolvasni.

Nem tudtam elviselni e látványt. Vállaimmal félrelökve örömeit, szolgálóhoz akartam jutni. Éppen hozzáérkeztem, mikor a mellettem levő katonák rám rontottak egyideig, küzdöttem velem s aztán felemeltek és egy ló hátára föltettek.

Jóllehet most a legrosszabbtól lehetett tartani, mégis megpróbáltam bátorítani szolgálómat s azt mondtam neki, hogy engem most Taklakotba visznek, de őt legközelebb utánam fogják hozni.

Tschangen Sing erejének utolsó maradványát is megfeszítette, hogy az ajtóig kusszon, azonban durván visszalökték a szobába és így nem válhattunk több szót egymással. Man Singet pedig bilincsre vert kezekkel egy nyergeletlen lóra ültették.

Annak a lónak a nyergét, melyre felültettek érdemes leírni. A nyeregnek csupán csak a farsze volt meg, melynek magas hátsó részén hat hegyes szeg állott vízszintesen, mely hat szeg lovaglás közben derekamban s gerinczsontomba furódott.

(Folyt. köv.)

KÖZGAZDASÁG.

A hegyközség közgyűlése.

A nagyvárad hegyközség vasárnap délelőtt tartotta meg rendes tavaszi közgyűlését dr. Sipos Árpád elnökelete alatt.

A közgyűlésen a szőlőbirtokosok legnagyobb része megjelent. A közgyűlést

választmányi ülés

előzte meg, melyen az elnökség által a közgyűlés elé terjesztendő tárgyak lettek megvitatva.

Szöbáhozták a szőlőhegyi utakra fordítandó költség arányosan való felosztás kimutatását, mely egyhangulag el lett fogadva.

A miniszterium által kibocsájtott felhívást a szőlő-jégkár e leni kötelező biztosítására vonatkozólag elhatározták, hogy ez ügy tanulmányozására egy három tagu bizottságot küldeni A bizottság tagjai: dr. Molnár Imre elnökelete alatt Wiener Jenő és Molnár Lajos.

A választmányi ülésnek több tárgya nem volt.

A közgyűlés.

Dr. Sipos Árpád tizenegy óraker nyitotta meg a közgyűlést, mely minden vita nélkül folyt le. A legérdekesebb tárgy, mely a szőlőbirtokosok legnagyobb részét a közgyűlési terembe vonzotta, a kutyákra vonatkozó §., mely már többször képezte felebbezés tárgyát, nem került szőnyegre, mivel későn lett beterjesztve.

A számvizsgáló bizottság jelentése szerint a hegyközség számadása teljesen rendben találtatott és így Hegedűs Géza pénztárosnak, valamint Darvassy Sándor ellenőrnek a felmentvény egyhangulag megadatott.

Az 1899. évi költségelőirányzatot a hegyi választmány 3800 frtban javasolja megállapítani. Több hozzászólás után a közgyűlés elfogadta a javaslatot.

Ezek után a hegyközség rendtartási szabályok módosítása, illetve az 1894. évi mezőrendőri törvényekhez való alkalmazására került a sor.

A 9-ik §. szerint a közgyűlés nem február-

ban, hanem márcziusban tartassék, ezután is, tekintve, hogy a számadások februárban még nincsenek lezárva és így azokról nem volna jelentés tehető.

A 29. §. oda módosítottak, hogy a vinczellérek, kik eddig az 1876-ik évi törvények szerint cselédkönyvvel voltak ellátva, ezután az 1894. évi törvények rendelkezése szerint, mint külső cselédek, csak munkakönyv váltására legyenek kötelezhetőek.

A 44. módosított §. szerint ezután a hegyi szabályokba ütköző minden cselekmény kihágásnak minősítendő és a kihágási bíróság előtt lesznek elbírálvá.

Ezután nyolcz választmányi tagot sorsoltak ki. A következő nevek kerültek ki az urnából:

Serdült Bálint,
Daday József,
Kugler Albert,
Pekanovits Imre,
Füredi László,
Tichy Gyula,
Balázsovich Jenő,
Kaczián Károly.

Ugyanezen tagokat újból egyhangulag beválasztották.

A számvizsgáló bizottságba a kilépett dr. Makai Pál és dr. Sonnenfeld Zsigmond helyébe beválasztottak: Papp György és Grünwala Simon.

Több tárgy nem lévén, elnök az ülést bekezesztette.

Az osztálysorsjáték.

Az osztálysorsjáték mai húzásánál a következő számokat sorsolták ki:

10.000 koronát nyert: 42115. — 5000 koronát nyertek: 11222 34822 54458 71475 89528 88858. — 2000 kor. ny.: 5182 15689 15818 21147 23640 25819 26774 31937 32356 40948 46944 56160 57730 63883 67298 72480 72794 75738 79065 87038. — 1000 kor. nyertek: 2378 2599 6751 9391 11514 12552 15442 15850 16703 16703 17002 19880 20079 21111 21547 24568 27897 31400 33812 35540 34766 36059 45002 46454 51040 53021 59427 61523 62624 64452 65486 65840 66902 69200 70303 74521 75128 81856 82393 83851 88207 98282. — 500 koronát nyertek: 656 2194 2806 5734 6992 7634 9998 10747 10926 14043 16796 21384 21914 22788 24405 25205 26892 27127 32473 34045 34659 35076 37533 41431 42357 42647 43352 43599 45233 43700 48198 48235 48380 51782 52096 52721 53903 50102 54511 55411 57523 58858 59835 60434 61652 62073 65997 69239 70099 70307 72485 73510 74251 74838 74910 81953 82478 83314 86761 86951 87017 88154 88457 91218 05172 96500 97576.

A többi kihuzott számok 200 koronát nyertek.

Az államvasutak bevételei. A magyar királyi államvasutak bevételei folytonos emelkedést mutatnak. Folyó évi február hóban hozzávetőleges számítás szerint a személy- és podgyászforgalomból 1.359,800 és a gyors- és teheráru-forgalomból 4.921,900, összesen 6.281,700 forintot tettek. Ezzel szemben volt a múlt évi február havj végleges bevétel: 9.127,388 forint; az idei tehát 154.300 forinttal több, amely összeg nagyobb része az áruforgalomra esik. Az év eleje óta február hó végéig ez idén az összes bevétel (ideglenesen) 12.864,000 forint, tavaly pedig ugyanezen idő alatt (véglegese) 12.576,620 forint, a folyó évben tehát hozzávetőleg 287,400 forinttal több.

A magyar királyi államvasutak igazgatósága márczius 7-én egy millió forintot szállított be pénztári fölöslegeiből a magyar királyi állampénztárba. A folyó évben teljesítet beszállítás összege három millió forintot tesz.

Reich Jenő és Társa

Tőzsde jelentése.

— A »Tiszántul« eredeti távirata. —

Határidők.

Az irányzat szilárd
Buza márcziusra — — — — — 10 44
Buza októberre — — — — — 8 59
Uj tengeri — — — — — 4 54
Rozs őszre — — — — — 7 88

Zab ószre	5.72
Tengeri augusztusra	

Értéktőzsde.

Budapest, márczius 20.

Az irányzat gyenge

Osztrák hitel	368.25
Magyar hitel	397.50
Allamvasut	364.90
Rimamurányi	307.—
Magyar jelzálog	249.—
Salgótarjáni	636.—
Wagon-kölesön	623.—
Villamosvasut	225.—
Magyar leszámítoló	353.25
Iparbank	104.25
Budapest közuti	404.50
Kereskedelmi	1011.50
Déli vasut	78.—

Az irányzat nyugodt

Bécs, márczius 20.

Osztr. hitel	369.30
Magyar hitel	398.80
Allamvasut	361.97
Birodalmi márka	58.75

Hivatalos árfolyamok

a budapesti áru- és értéktőzsdén 1899. márczius 20-án.

Magyar aranyjárdék 4%	119.80
Magyar koronajárdék	97.85
Magyar vasuti kölesön aranyban 4,9%	121.—
Magyar vasuti kölesön ezüstben 2,1%	101.—
Magyar keletvasuti államkötvény 1876-ból	120.75
Magyar földterhermentési kötvény 4%	96.75
Italmérségi jog megváltási kötvény	106.50
Horvát-szlavón földterhermentési kötvény	96.75
Magyar nyerevény-sorsjegy-kölesön	169.25
Tiszszabályozás és szegedi sorsjegyek kölesön	141.—
Osztrák járdék papírban	101.—
Osztrák járdék ezüstben	100.75
Osztrák járdék aranyban	120.—
Osztrák korona járdék	101.40
Osztrák államsorsjegyek	140.—
Osztrák magyar bankrészvény	912.—
Magyar hitelbankrészvény	396.25
Osztrák hitelintézeti részvény	367.75
Osztrák-magyar államvasuti részvény	363.20
20 frankos arany (Napoleon'd'or)	358.60
Németbirodalmi márka	58.95
London vista	120.40
Párisi vista	47.80
20 márkás arany	11.79

TAVIRATOK.

Színelőadások a diákoknak.

Budapest, márcz. 20. (Saj. tud. táv.)

A Nemzeti Színház minden szerdán délután a középiskolai ifjuság részére színelőadásokat rendez melyen leszállított helyárrakkal melyen klasszikus előadásokat rendeznek.

Egy német lap kacsája.

Budapest, márcz. 20. (Saj. tud. táv.)

A »Berliner Localanzeiger« a következő kivonlatban közölt hirt adja közre királyunkról, saját tekintélyének mérhetlen nagy rovására:

Ferencz József császár és király házasodni készül, mert egyenes ágon utódot akar. Menyasszonya a 20 éves Izabella orleánsi hercegnő, Mária Dorottya sógor-nője. Ennek magyarázata pedig egyedül az, hogy a király az Erzsébet félévi gyász letelésével, hogy a királynőt képviselő főhercegnők mellett a reprezentáláskor gyakorlott főudvarmesternő legyen, Harrach grófnőt újra kinevezte főudvarmesternővé. Innen meríti a nevezett lap híret.

Megrágalmazott nagykövet.

Páris, márczius 20. (Saj. tud. táv.)

Froude nemrég azt a felfedezést tette a Dreyfus-ügyben, hogy Mohrenheim orosz-francia nagykövet volt az, aki Boisdoffre-nek átadta a német csá-

szárnak Dreyfushoz irt leveleit, melyek árulását bizonyítják.

Azóta azonban kiszült, hogy a levelek hamisak s az igazi áruló a levelek átadója Mohrenheim nagykövet volt, akit azután kormánya hazájából örökre száműzött. A »Temps« munkatársa ezen hír mibenlétének felderítése végett felkereste a Pyreunei hegyek között Pauban üdülő volt nagykövetet s meginterpellálta. Mohrenheim felháborodva utasította el magától e vádat s ostoba, otromba koholmány-nak nevezte azt. Ő azt hitte, hogy jogosan követelhet a francziáktól hálát, hogy 14 éven át dolgozott a két nemzet közli megegyezés művén és fáradozását így hálálják meg. Lemondott azért, mert beteg volt s nem lett száműzve, de távoznia kellett hazájából, mert hord éghajlata ártalmára van. A csár nemhogy száműzte volna, de további kegyéről biztosította s kitüntetésekkel halmozta el.

Népgyűlés Grácban.

Grác, márcz. 20. Az iparcsarnokban tegnap népgyűlés volt, amelyen több határozatot hoztak iparbiróságok alakítása és a választások reformja tárgyában. A gyűlés után a résztvevők zárt sorokban végig mentek a Herrngassén. A tartománygyűlés háza és a városháza előtt a választójog reformját követelték, azután a munka dalát énekeltek. A menet azután a Mura tulsó partjára ment, ahol rendezavarás nélkül szétoszlott. Letartóztatás nem fordult elő. (Magy. Táv. Ir.)

A franciaországi események.

Páris, márczius 20. A lapok egy touloni táviratot közölnek, amely szerint a Mont-Faronon lévő löpormalom örére 400 méternyi távolságról rálöltek, úgy, hogy a golyó áthatott az örköponyegén. Az ör visszalőtt a támadóra, aki azonban megszökött. A vizsgálat eddigelé semmi eredményre nem vezetett.

A »Journal« a semmitőszék munkaprogramját közli és azt írja, hogy Esterházy leleplezéseit nem fogják figyelembe venni és salvus conductust sem adnak neki. A reviziós eljárásról szóló jelentést április 17-énél előbb nem fogják előterjeszteni és vizsgálat sem várható előbb.

Az »Echo de Paris« szerint különféle helyőrségi változások várhatók, egyebek között Roget dandárát áthelyezik a központra. (Magy. Táv. Ir.)

Az albánok mozgalma.

Konstantinápoly, márczius 20. Az albánok helyi gyűléseik után hódoló föliratokat küldtek a szultánnak, amelyekben jelentik, hogy olyan határozatokat hoztak, amelyek szerint a keresztényekkel jó viszonyban akarnak élni és soha velük ellenségeskedni vagy ellenük támadást intézni nem akarnak. (Magy. Táv. Ir.)

Anglia és a porta.

Konstantinápoly, márcz. 20. Salisbury lord formálisan biztosította a portát, hogy az angolok nem foglalták el Szudánt és a szultán szuverénitását nem szorították meg és nem is szándékoznak megszorítani. Ezt a kijelentést a porta meglegedéssel vette tudomásul. (Magy. Táv. Ir.)

Viharok.

New-York, márcz. 20. Arkanzasz, Alabama és Georgia államok több városában tegnap nagy vihar pusztított. Aljóltag 18 ember, még pedig magában Alabamában 16 ember vesztette életét. (M. Táv. Ir.)

Berlin, márcz. 20. Északról és Észak-Nyugatról nagy viharokat és helyenkint havazást, jégesőt jelentenek. (M. Táv. Ir.)

A szerkesztésért felelős:

Dr. VUCSKICS GYULA.

NYILTTÉR.

Nyilatkozat.

Magyar ton értesültem arról, hogy Janiesek József ur társai ellen a nagyváradi kir. törvényszék, mely büntényítő bíróság előtt a közeli napokban volt végtárgyalás alkalmával egyik védő ügyvéd azon előterjesztést tette, hogy általam a kir. törvényszék rendeletéből készített szakértői vélemény nem adható el azért, mert én szakértő nem vagyok, mivel a budapesti József-Műegyetemen nincs semmi nyoma annak, hogy én oklevelet szereztem, vagy pedig külföldi oklevelem ott nostrificáltatott volna.

Mindhogy jól tudom, hogy az emberek egyrésze mindég hajlandó embertársáról a kedvezőlenebb állításnak hitelt adni, — nehogy ezen állításból a legkisebb hátrány is érhesen, szükségesnek tartom ez uton is tudomásra hozni, hogy én a berlini (charlottenburgi) Technische Hochschule-n az építészeti tanfolyamot teljesen elvégeztem, mint ezt a kezeim közt levő 1892. október 29-én kelt Absolutoriumom igazolja.

Hogy ezen elméleti képzettségen kívül mily gyakorlati ismereteket szereztem s hogy nekem Magyarországon a magas építkezések fogantatására a jogosítványom meg van és ehhez szükségeltetőleg egy újabb vizsgálat letétele részemre elengedett, arról mindenki meggyőződhetik Nagyvárad város levéltárában, hol 14977/1894 szám alatt feltalálhatja Lukács volt kereskedelemügyi magyar kir. miniszternek 1894. október 28-án kelt 32852 számú Nagyvárad város közönségéhez intézett leiratát, melyben többek közt az foglaltatik:

Tekintettel arra, hogy a folyamodó magas fokú elméleti tanulmányokat végezett és az általa bemutatott tervek és rajzok alapos iskolázottságra és komoly tanulmányra vallanak, a képesítő vizsgálat elengedésére irányuló kérelmét teljesíthetőnek találtam és elrendelem, hogy a nevezett részére az építómesteri iparengedély az általános iparüzési feltételek mellett, azonban a vizsgálat mellőzésével jelen rendeletemre való hivatkozással kivételesen kiadassék.

Ifj. Rimánóczy Kálmán,
építész.ERŐDI H. cukrászata
Nagyvárad, Fő-utca.

Felvállal és pontosan teljesít, úgy helybeli, mint vidéki, mindenféle szakmájába vágó megrendeléseket mérsékelt árak mellett.

Vidéki küldemények gondos csomagolás és pontos szétküldés következtében, rendes időben és sértetlen állapotban érkeznek.

Ugyanott mindenféle húsvéti csukor-, selyem- és plüs-disztojások 3 krtól 10 frtig kaphatók.